

Odboj a kolaborace

Kdo byl kolaborant?

Co budeme sledovat

Budeme se zabývat snahou protektorátní vlády přesvědčit obyvatelstvo, aby napomohlo dopadnout vojáky, kteří provedli atentát na R. Heydricha.

-

Budeme zkoumat také činnosti obyvatelstva v době protektorátu Čechy a Morava na několika konkrétních příkladech.

Co je naším cílem

Seznámíme se s tím, jaká zdůvodnění používala protektorátní vláda k tomu, aby obyvatelstvo pomohlo dopadnout atentátníky.

-

Budeme zkoumat, jaké významy lze přiřadit ke slovu „kolaborant“.

Jméno a příjmení:

.....

Co se může hodit Protektorát Čechy a Morava a jeho obyvatelé

Dne 14. 3. 1939 byla na území Slovenska vyhlášena Slovenská republika a 15. 3. 1939 bylo území Čech a Moravy obsazeno nacistickou armádou. O den později, 16. 3. 1939, byl vyhlášen protektorát Čechy a Morava. Někteří přední politici odešli do zahraničí a vytvořili tam exilovou vládu pod vedením prezidenta Edvarda Beneše. V protektorátu ovšem zůstal jako „státní prezident“ Dr. Emil Hácha. Pro zastupování zájmů Říše byl zřízen úřad tzv. říšského protektora, jemuž byla podřízena celá vláda.

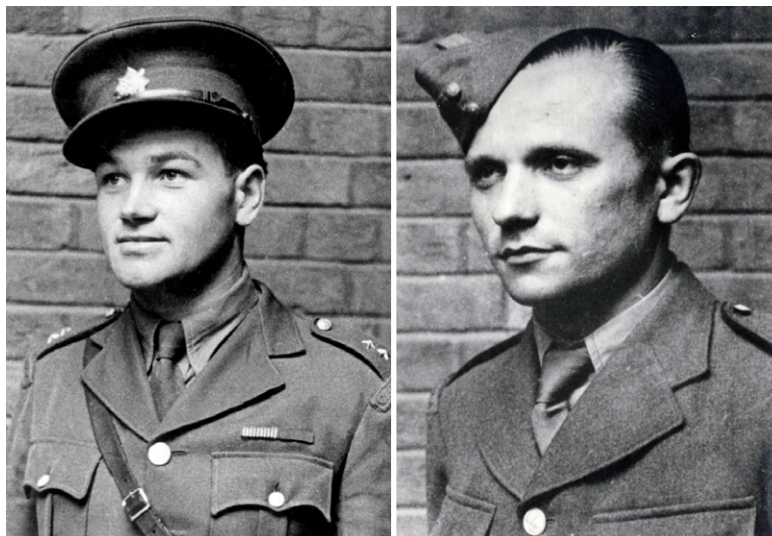
Část obyvatelstva se snažila aktivně bojovat proti nacistické okupaci doma (různé odbojové skupiny) i v zahraničí (zahraniční vojenské jednotky, paradesantní skupiny ap.), část obyvatel s okupačním režimem z různých důvodů spolupracovala („kolaborovala“). Lidé označení jako „kolaboranti“ byli po druhé světové válce souzeni tzv. mimořádnými lidovými soudy. Význam slova „kolaborant“ není dodnes chápán zcela jednoznačně. Mnoho obyvatel bylo tzv. mlčící většinou, nebojovali aktivně proti nacismu, ale ani s režimem aktivně nespolupracovali.

Než začneme

Dne 27. 5. 1942 provedli dva příslušníci zahraničního odboje, rotmistři Jozef Gabčík a Jan Kubiš, atentát na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha. Ten byl těžce zraněn a 4. 6. zemřel.

Jan Kubiš a Jozef Gabčík ve Velké Británii
Zdroj Jan Kubiš: Wikimedia (2022)
Zdroj Jozef Gabčík: Wikimedia (2022)

Zdroj

1

HistoryLab: Měli udat cyklistu?

S cvičením HistoryLabu pracujte dle pokynů učitele.
Všechny zdroje v tomto cvičení jsou převedeny do pracovního listu.

Zdroj

1A

Václavské náměstí, prodejna Bat'a, pravděpodobně 28. 5. 1942

Prohlédněte si fotografii. Označte a popište důležité prvky.

Zdroj: HistoryLab (2022)

Zdroj

1B

Václavské náměstí před prodejnou Baťa 28. 5. 1942

Prohlédněte si pečlivě fotografii a společně se spolužáky a učitelem na ní označte důležité prvky a popište je v prostředí HistoryLabu a nebo do tohoto pracovního listu.

Zdroj: HistoryLab (2022)

Každý samostatně prozkoumejte další tři písemné zdroje (1C až 1E) a zaznamenejte pod ně další důležité informace, které jste se dozvěděli.

Zdroj

1C

Polední list, zvláštní příloha,
27. 5. 1942

Zdroj: HistoryLab (2022)

Zdroj

1D

Venkov, 31. 5. 1942

Popis pachatelů atentátu na Zastupujícího říšského protektora

K třaskavinovému atentátu na Zastupujícího říšského protektora dne 27. května 1942 sděluje hlavní úřadovna státní policie toto:
Obsáhlými svědeckými výpověďmi obyvatelstva je nyní zjištěn téměř úplný popis obou pachatelů atentátu.
Pachatel, procházející Kirchmaierovou třídou — ulicí na Kolínské — ulicí Na Zápalči směrem k Trojskému mostu, je popisován takto:
Vysoký 160 až 170 cm;
stár 25 až 32 let;
široký v ramenou, stabilní stavba těla;

velká hlava, do hněda opálený, bezvousý obličej, přímý nos, odulé rty, silně vyčnívající lící kosti a vlnité, dozadu sčesané tmavé vlasy.
Oblečen byl pachatel v tmavé šaty se světlými proužky. Při provedení činu a na útěku byl bez pokrývky hlavy.
Upozorňuje se na to, že tento pachatel prchal pěšky a že na místě činu musil zanechat dámský velociped. Je to velociped značky „Moto-Velo J. Krčmar Teplitz“, tovární číslo 40363, a je zde zobrazen.

Snímek dámského velocipedu.

Zdroj: ČTK (2022)

Zdroj

1E

Výnos říšského protektora o vyhlášení výjimečného stavu, 27. 5. 1942

CTK · Praha 27. května

Výnos říšského protektora v Čechách a na Moravě o vyhlášení civilního výjimečného stavu

Ze dne 27. května 1942.

V důsledku atentátu na zastupujícího říšského protektora 44-Obergruppenführera Heydricha se ustanovuje toto :

Článek I.

Na podkladě § 1 nařízení říšského protektora v Čechách a na Moravě o vyhlášení civilního výjimečného stavu ze dne 27. září 1941 (VB 1 IR Prot. F. 527) se s okamžitou účinností vyhláší civilní výjimečný stav nad celým Protektorátem Čechy a Morava.

Článek II.

Na podkladě § 2 výše uvedeného nařízení nařizují: Kdo osoby, které měly účast na spáchání atentátu, přechovává anebo jim poskytuje pomoc, anebo, máje vědomost o jejich osobě, nebo o jejich pobytu, neučiní žádné oznámení, bude zastřelen se svou rodinou.

Článek III.

Tento výnos nabývá platnosti oznámením v rozhlase.

V Praze 27. května 1942.

**Říšský protektor v Čechách a na Moravě.
V zastoupení: K. H. Frank.**

Poznámka : Tento výnos byl uveden ve známost ve středu 27. května v 21 hod. 3:2 min. rozhlasem.

Zdroj: NK ČR (2022)

Zdroj

1F

Projev ministra protektorátní vlády, 14. 6. 1942

Poslechněte si projev ministra protektorátní vlády Adolfa Hrubého ze 14. 6. 1942. V textu označte jednou barvou pasáže, kterými popisuje ministr vztah Čechů k vládě, a jinou barvou důvody, proč musí být pachatelé atentátu dopadeni.

Češi a Češky, bratři stejné krve a stejného jazyka. Obracím se na vás s vážným apelem. Posíláte mi z českého venkova, z českých měst, českých chalup i vísek, telegramy, že všichni stojíte za svým prezidentem a za svojí vládou. V Praze, Brně, i jiných městech, v bankách, továrnách, kancelářích i dílnách, konají se manifestace pracujícího lidu, které přísahají, že všichni stojíte za státním prezidentem a za námi. Tlumočíme tato vaše slova Říši. Byli jsme s panem státním prezidentem při státním pohřbu pana zastupujícího říšského protektora přijati vůdcem. Mluvili jsme s odpovědnými osobnostmi zastupující Říši v našich zemích. I oni vidí a slyší tato slova a tyto manifestace. Co však je to všechno platno, když vrahové, pachatelé zákeřného atentátu, potulují se dosud naší zemí a ukrývají se mezi českým lidem. Je přímo naší národní povinností pomoci vypátrat tyto vrahy a zachránit národ. Bylo nám jasně řečeno, že budou-li dopadeni přímí vrazi, je to jediná možnost k obnovení klidu v našich zemích a v našich rodinách, nejbezpečnější cesta k záchraně národa. Bude odvolán výjimečný stav se svými důsledky. Zachránit národ a vydat vrahy, takový je příkaz těchto dnů.

Odpovězte na tyto otázky uvedené ve cvičení HistoryLabu: Měli udat cyklistu?

Do jaké situace postavili němečtí okupanti české obyvatelstvo protektorátu po atentátu a smrti zastupujícího říšského protektora R. Heydricha?

Jak přesvědčovala protektorátní vláda obyvatelstvo, aby přispělo k dopadení atentátníků?

Co se může hodit Slovníček

kolaborace – (z lat. collaborare = spolupracovat) – slovo používané v politickém životě k označení vstřícného, morálně negativně hodnoceného chování individuí, skupin i nár. a státních celků v určitých mezních situacích, zejm. situacích násilného ovládnutí (podmanění) vlastního spo-

lečenství jiným (větším, silnějším) celkem, přičemž nemusí vždy předcházet jejich vzájemný válečný střet.

Zdroj: Sociologická encyklopedie (2022)

Badatelská otázka

Kdo z nich byl kolaborant?

Přečtěte si čtyři příklady chování obyvatel protektorátu a zdůvodněte, zda dotyčné osoby jsou, nebo nejsou kolaboranty.

Zdroj

2

Paní AS oznámila na gestapu, že její sousedka poslouchá zakázanou rozhlasovou stanici, protože chtěla dosáhnout toho, aby jí byl svěřen do správy sousedčin obchod.

JE / NENÍ kolaborantka, protože...

Pan ZD z obavy, aby jeho malá továrna nebyla uzavřena, předal okupační správě seznamy všech svých zaměstnanců s uvedením jejich rasového původu a politické příslušnosti.

JE / NENÍ kolaborant, protože...

Pracovní list

Blok 3 / Moderní společnost ve válce

Lekce 14 / Odboj a kolaborace

Paní ZN psala novinové články, které vyzývaly k podpoře a ke spolupráci s nacistickými okupačními úřady, protože doufala, že tato její aktivita napomůže k propuštění jejího bratra, který byl nedávno zatčen gestapem.

JE / NENÍ kolaborantka, protože...

Pan RH se stal aktivním členem organizace Vlajka, aby si zajistil povýšení ve svém zaměstnání, a zlepšil tak hmotné zajištění vlastní rodiny.

JE / NENÍ kolaborant, protože...

Může nastat situace, při níž je kolaborace akceptovatelná?

Myslím si, že...

Dále postupujte podle pokynů učitele. Na základě další činnosti můžete svoji odpověď později upravovat.